

ÁGAZATI SZOCIÁLPOLITIKA - CSALÁD ÉS NÉPESEDÉSPOLITIKA

Tematika és irodalomjegyzék
(Szociálpedagógia mesterszak)

2026.

Oktató: Vitál Attila
vital.attila@nye.hu

Tantárgy kódja:	MSP1205L
Meghirdetés féléve:	3
Kredit:	3
Heti kontakt óraszám (előadás+gyakorlat):	-
Félévi követelmény:	gyakorlati jegy

A tantárgy célja:

A kurzus célja, hogy átfogó ismereteket nyújtson a család- és népesedéspolitika elméleti alapjairól, intézményrendszeréről és gyakorlati alkalmazásáról. Különös hangsúlyt kap a társadalompolitika közpolitikai jellege, a döntéshozatal folyamata és a beavatkozások hatékonyságának vizsgálata. A hallgatók megismerik a hazai és nemzetközi családpolitikai modelleket, azok társadalmi hátterét és demográfiai hatásait. A tantárgy célja továbbá a kritikai gondolkodás fejlesztése, különösen a közpolitikai döntések elemzésében és értékelésében.

A számonkérés módja:

A kurzus gyakorlati jeggyel zárul, amelyet egy választott téma részletes kidolgozásával, PPT formátumú bemutató anyag készítésével lehet megszerezni.

Formális követelmény:

- az online megosztott mappában található sablon alkalmazása,
- az egyes diákhoz részletesebb leírás készítése a Power Point „jegyzetek” ablakban,
- képek és ábrák vagy infógrafikák használata,
- szakirodalmi források megjelölése.

Az önálló munka javasolt terjedelme 12-20 dia. A bemutató anyag készítéséhez az ajánlott szakirodalmak mellett bármilyen lektorált forrás felhasználható. A dolgozat benyújtása: elektronikusan ppt formátumban, megadott határidőre feltöltve a Google Drive felületen létrehozott mappába.

A KURZUS TEMATIKÁJA

1. A társadalompolitika és a közpolitika viszonya

A társadalompolitika politikai dimenziója. A társadalompolitika közpolitikai jellege. A társadalompolitika és a szociálpolitika egymáshoz való viszonya. A társadalompolitika intézményesülése – az állam szociális szerepének definiálásával kapcsolatos álláspontok. A közpolitikák egymásra hatása és társadalompolitikai meghatározottsága. A társadalompolitikai döntések nyilvános jellege, átláthatósága, demokratikus kontrollja.

2. A család és a népesedés fogalmi keretei

A család és népesedés fogalmai, szerepük a társadalomban. A népesedési folyamatok alapmutatói: termékenység, mortalitás, migráció. A családpolitikai rendszer értelmezései: normatív, funkcionális, jóléti megközelítések. Kapcsolódás a közpolitikához: társadalompolitikai funkciók és döntéshozatali szintek.

3. Demográfiai átmenet, trendek és kihívások

A demográfiai átmenet szakaszai, értelmezései. Európa és Magyarország népesedési helyzete. Gyermekvállalás, előregedés, termékenységi trendek és életminőség. Társadalompolitikai beavatkozások indokoltsága és politikai háttere.

4. A családpolitika a jóléti rendszerekben

A családpolitika helye a jóléti államok modelljeiben. Családpolitikai paradigmák: univerzális vs. célzott támogatások. Célrendszerek: demográfiai, társadalmi egyenlőség, gyermeki jólét. A családpolitika, mint közpolitikai terület – döntéshozók, szereplők, érdekcsoportok.

5. A családpolitika feladatai, eszközei, támogatási formái

Pénzbeli támogatások (családi pótlék, GYED, adókedvezmények). Természetbeni juttatások és szolgáltatások (bölcsőde, tanácsadás). A családbarát foglalkoztatás eszköztára. A közpolitikai célok és eszközök illeszkedése – költségvetési és társadalmi hatékonyság.

6. A hazai népesedéspolitika törekvései

A magyar népesedéspolitika múltja és jelene. A 2010 utáni „családbarát kormányzás” intézkedései. A közpolitikai döntéshozatal logikája: mit preferál és mit ignorál a politika? Társadalmi támogatottság, ellenállás és politikai marketing.

7. Nemzetközi családpolitikai modellek és uniós normák

Skandináv, kontinentális, angolszász és kelet-európai modellek. Az Európai Unió családpolitikai ajánlásai és normái (esélyegyenlőség, gyermekjogok). A családpolitika konvergenciája és különütassága az EU-n belül. A közpolitika transznacionális keretei és tagállami szabadsága.

8. A családpolitika beavatkozási lehetőségei és azok korlátai

A közpolitikai beavatkozás lehetséges terei: anyagi ösztönzés, értékközvetítés, jogi keretek. Hatásosság és hatékonyság vizsgálata. Etikai dilemmák: paternalizmus vs. autonómia. Politikai és ideológiai beágyazottság – kié a családpolitika?

9. Gyermek- és ifjúsági életminőség, életesélyek

A gyermekszegénység, oktatási hátrányok, egészségügyi kockázatok. A társadalompolitika felelőssége és lehetőségei a gyermekkorban. Célzott és univerzális gyermekvédelmi programok. A jövő társadalmi tőkéje, mint közpolitikai befektetés.

10. Munka és család: családbarát foglalkoztatás

A női munkavállalás és gyermekvállalás kapcsolata. Foglalkozási rugalmasság, apaszabadság, részmunkaidő, home office. Vállalati családpolitika és állami ösztönzők összekapcsolása. Közpolitikai cél: munka és magánélet integrálása.

11. Családpolitika és lakáspolitikai kapcsolata

A lakhatás, mint családalapítási feltétel. Mélyszubvenció és inszubvenció lakáspolitikai rendszerek. Otthonteremtési támogatások (pl. CSOK, babaváró), állami bérlakásprogramok. A lakáspolitikai beavatkozások közpolitikai szempontból. Lakáshelyzet, mint társadalmi mobilitási tényező – elérhetőség, fenntarthatóság, esélyegyenlőség.

Ajánlott irodalom

- Ferge Zsuzsa (2000): Társadalompolitika és szociálpolitika. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Gábos András – Makay Zsuzsa (2019): Családpolitika Magyarországon: célok, eszközök és hatások. KSH NKI Műhelytanulmány.
- Tóth Olga (2009): Népesedéspolitika a 21. században. In: Társadalmi Riport, TÁRKI, Budapest.
- Szalai Júlia (szerk.) (2007): Társadalmi egyenlőtlenségek és jóléti állam. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- Szikra Dorottya (2014): Demográfiai kihívások és családpolitikai válaszok Magyarországon. Esély, 2014/5.
- Birkland, Thomas A. (2016): An Introduction to the Policy Process. Routledge.
- Hill, Michael – Hupe, Peter (2009): Implementing Public Policy. Sage.
- Habermas, Jürgen (1998): A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása. Replika Könyvek.
- Marshall, T. H. (1950): Citizenship and Social Class. Cambridge University Press.
- Kamerman, Sheila B. – Kahn, Alfred J. (1997): Family Change and Family Policies in Great Britain, Canada, New Zealand, and the United States. Oxford University Press.
- Bradshaw, Jonathan – Hatland, Aksel (eds.) (2006): Social Policy, Employment and Family Change in Comparative Perspective. Edward Elgar.
- European Commission (2021): Families and Societies: Work-life balance and family policies in Europe.
- Leitner, Sigrid (2003): Varieties of familialism. European Societies, 5(4), 353–375.
- Ellingsæter, Anne Lise – Leira, Arnlaug (2006): Politicising Parenthood in Scandinavia. Policy Press.
- Lewis, Jane (2002): The problem of fathers: policy and behaviour in Britain. In: Families and Social Policy, Routledge.
- Bertozzi, Fabio – Bonoli, Giuliano (2009): Swiss welfare politics. West European Politics, 32(2), 346–366.
- Bonoli, Giuliano (2008): The impact of social investment policies in Europe. International Journal of Social Welfare, 17(1), 3–14.
- OECD (2021): Doing Better for Families. OECD Publishing, Paris.
- Esping-Andersen, Gøsta (1990): The Three Worlds of Welfare Capitalism. Princeton University Press.
- Hoem, Jan M. (2008): The impact of public policies on European fertility. Demographic Research, Vol. 19.
- Ostner, Ilona (2001): Germany: A reluctant transformation of the male breadwinner model. In: Daly (ed.) ILO.
- Knijn, Trudie – Smit, Anneke (2009): Three paradigms and ambivalent policies. Social Politics, 16(4), 484–518.
- Rolf, Gabriele (2011): Family Policy in Germany: Developments and Challenges. Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Saraceno, Chiara (2011): Family policies in Italy: An overview. International Journal of Sociology and Social Policy, 31(7/8), 419–430.
- Naldini, Manuela (2003): The Family in the Mediterranean Welfare States. Routledge.
- Ferrera, Maurizio (1996): The 'Southern Model' of Welfare. Journal of European Social Policy, 6(1), 17–37.
- Letablier, Marie-Thérèse (2008): French family policy. Journal of Child and Family Studies, 17(4), 553–565.
- Morel, Nathalie (2007): Childcare and elderly care policy reforms in France. Social Policy and Administration, 41(6), 618–637.
- Barbier, Jean-Claude (2011): The French Welfare State. Social Policy & Administration, 45(4), 448–464.
- Guillén, Ana M. – León, Margarita (2011): The Spanish Welfare State in European Context. Social Policy and Administration, 45(2), 121–145.
- Naldini, Manuela – Jurado, Teresa (2013): Family and welfare state in Southern Europe. In: Comparative Family Policy, Springer.
- Marre, Diana – Briggs, Laura (2009): International Adoption. NYU Press.
- Szelewa, Dorota – Polakowski, Michal (2008): Changing patterns of care in Central and Eastern Europe. Journal of European Social Policy, 18(2), 115–131.
- Kępińska, Ewa (2015): Family policy in Poland. Studia Humanistyczne AGH, 14(2), 57–68.
- Saxonberg, Steven (2014): Gendering Family Policies in Post-Communist Europe. Palgrave Macmillan.

Választható témák

- Családpolitika Magyarországon 1990-2010 között
- Családpolitika Magyarországon 2010 után
- Az Európai Unió demográfiai helyzete
- Az Európai Unió családpolitikai direktívái
- Ausztria család- és népesedéspolitikája
- Belgium család- és népesedéspolitikája
- Bulgária család- és népesedéspolitikája
- Ciprus család- és népesedéspolitikája
- Csehország család- és népesedéspolitikája
- Dánia család- és népesedéspolitikája
- Egyesült Királyság család- és népesedéspolitikája
- Észtország család- és népesedéspolitikája
- Finnország család- és népesedéspolitikája
- Franciaország család- és népesedéspolitikája
- Görögország család- és népesedéspolitikája
- Hollandia család- és népesedéspolitikája
- Horvátország család- és népesedéspolitikája
- Írország család- és népesedéspolitikája
- Lengyelország család- és népesedéspolitikája
- Lettország család- és népesedéspolitikája
- Litvánia család- és népesedéspolitikája
- Luxemburg család- és népesedéspolitikája
- Málta család- és népesedéspolitikája
- Németország család- és népesedéspolitikája
- Norvégia család- és népesedéspolitikája
- Olaszország család- és népesedéspolitikája
- Portugália család- és népesedéspolitikája
- Románia család- és népesedéspolitikája
- Spanyolország család- és népesedéspolitikája
- Svájc család- és népesedéspolitikája
- Svédország család- és népesedéspolitikája
- Szlovákia család- és népesedéspolitikája
- Szlovénia család- és népesedéspolitikája